

۳۰ سال حمایت مستمر آیت‌ا... خامنه‌ای از نماد ملیت ایرانی

باز خوانی مهم‌ترین فرازهای بیانات رهبر انقلاب درباره حفظ و پاسداشت زبان و ادب فارسی طی سال‌های ۱۳۷۰ تا کنون

در بیانات رهبر انقلاب، حداقل ۶ راهبرد قابل احصاست؛ استفاده همیشگی و همه‌جایی از زبان فارسی، لزوم نهضت ترجمه از زبان فارسی، اهتمام به رونق انجمن‌های ادبی، ضرورت پرداختن زبان فارسی به مسائل روز و ...

جواد نوایان رودسری – توجه به تداوم رونق زبان فارسی در عرصه‌های گوناگون، یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های فرهنگی رهبر انقلاب است. ایشان از دوران جوانی و حتی نوجوانی، ارتباطی مستمر با محافل ادبی شهر مشهد داشتند و این ارتباط از آیت‌ا... خامنه‌ای یک ادیب و شعرشناس توانمند ساخت.
مروری بر بیانات معظم‌له، طی سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، تأییدکننده این ادعاست. افزون بر این‌ها، آیت‌ا... خامنه‌ای فعالیت‌های مداومی در عرصه شعر و ترجمه داشته‌اند و حاصل بخشی از آن، در قالب کتاب‌هایی چند، در دسترس علاقه‌مندان قرار دارد. رهبر انقلاب

با اهالی شعر و ادب و سنگربانان پاسداری از حریم‌زبان فارسی، دوستی و همنشینی مداومی داشته و دارند؛ ارتباطی عمیق و کارشناسانه که از سال‌های قبل از پیروزی انقلاب اسلامی آغاز شده و تا امروز ادامه داشته است. این ارتباطات و نیز، توجه به جایگاه زبان و ادبیات فارسی در بیانات ایشان، نشان می‌دهد که

رهبر انقلاب این مقوله را به عنوان مقوله‌ای بسیار مهم برای حفظ ساختار فرهنگی کشور تلقی می‌کنند.

■ **پیشرفت‌ها قابل قبول است، اما...**

آیت‌ا... خامنه‌ای در دیدار هایشان با اهالی شعر و ادب، همواره بر این موضوع تأکید داشته‌اند که فرایند تکامل شعر و نثر فارسی، در دوره انقلاب اسلامی، شتابی قابل قبول داشته‌است: «من البته از پیشرفت شعر در کشور در دوران بعد از انقلاب خیلی راضی‌ام و واقعاً خیلی خوب شده. این جوان‌هایی که امروز شعر می‌خوانند، با جوان‌هایی که حالا ده سال قبل شعر می‌خواندند، خیلی تفاوت‌های آشکار و بنّی دارند، یعنی واقعاً پیشرفت

شده، شعر خیلی خوب است.» (بیانات در جمع شاعران: ۹۴/۴/۱۰)
با این حال، این رضایتمندی از پیشرفت در یکی از نمادهای برجسته و عینی زبان و ادبیات فارسی، یعنی شعر، مانع از آن نبوده‌است که آیت‌ا... خامنه‌ای برخی ضعف‌ها را ببینند و نسبت به آن‌ها نگران نباشند: «من خیلی نگران زبان فارسی‌ام؛ خیلی نگرانم. سال‌ها پیش ما در این زمینه کار کردیم، اقدام کردیم، جمع کردیم کسانی را دور هم بنشینند. من می‌بینم کار درستی در این زمینه انجام نمی‌گیرد و تهاجم به زبان زیاد است. همین‌طور دارند اصطلاحات خارجی [به کار می‌برند]. ننگش می‌کند کسی که فلان تعبیر، رنگی را به کار نبرد و به جایش یک تعبیر فارسی یا عربی به کار ببرد؛ ننگشان می‌کند. این خیلی چیز بدی است؛ این جزو اجزای فرهنگ عمومی است که باید با این مبارزه کرد.» (بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی – ۹۲/۹/۱۹)

■ **طرح مسئله با ارائه راهکار**

ایشان طی ۳۰ سال گذشته، بارها در باره یکی از مهم‌ترین عوامل پاسداشت زبان فارسی در جامعه، یعنی درست‌نویسی در مطبوعات تذکر داده‌اند؛ در دیدار مدیران و مسئولان مطبوعات کشور که در ۱۳ اردیبهشت ۱۳۷۵ اتفاق افتاد، رهبر انقلاب «ضعف زبان فارسی» را یکی از مشکلات جاری مطبوعات کشور به عنوان پرچمدار حفاظت از زبان فارسی در جامعه بیان کردند؛ مقوله‌ای که توجه به آن، بسیار ضروری است؛ این واقعیت که اطلاعات و آگاهی‌ها، هر چند جذاب و آموزنده، اگر در ظرف مناسب و پاکیزه ریخته نشود، نمی‌تواند مورد استفاده همگان قرار گیرد

بارها در بیاناتشان، به آن اشاره کرده‌اند. اتفاقاتی که ایران و ایرانی با آن روبه‌رو هستند، از مهم‌ترین مسائل روز است که باید به عنوان موضوع، مورد توجه اهالی شعر و ادب قرار گیرد: «یک عده‌ای هستند که به مسائل کشور اصلا اهمیت نمی‌دهند. من آدم‌هایی را مشاهده کردم که مدعی میهن‌دوستی و مدعی عاشق این آب و خاک بودند، اما به مسائل این آب و خاک اهمیت نمی‌دادند. هشت سال در این کشور جنگ بود؛ این جنگ را جمهوری اسلامی که راه نینداخته بود؛ بر جمهوری اسلامی تحمیل شده بود. خب، این‌هایی که با جمهوری اسلامی مخالفند، در این جنگ باید چه موضعی می‌گرفتند؟ باید چه کار می‌کردند؟ دولت، دولت جمهوری اسلامی است؛ اما ملت، ملت ایران است؛ شهر دزفول است، خرمشهر است، تهران است؛ چرا نسبت به آن بی‌تفاوت ماندند؟ چرا اشعرا ی مطرح، هنرمندهای مطرح، رمان‌نویس‌های مطرح، مقاله‌نویس‌های مطرح، روشنفکرهای مطرح، نسبت به این قضیه بی‌تفاوت ماندند؟ آیا این بی‌تفاوتی عیب نیست؟ این بزرگ‌ترین عیب است. ایران که ایران است؛ مگر دشمن به این کشور حمله نکرده؟ هیچ وسیله دفاعی ندارند. حداکثر دفاعی که می‌توانند از خودشان بکنند، این است که بگویند ما نسبت به دشمنان اسلامی بدیم؛ این تعصب نگذاشته است که ما در مورد ایران، در مورد تهران، در مورد خرمشهر، در مورد جوان‌های این کشور، در شعرمان یا در نثرمان یا در زمانمان، یک کلمه حرف بزنیم. خود همین دفاع از خود – که حداکثر چیزی که می‌توانند بگویند، این است – برای آن‌ها بزرگ‌ترین ننگ است که یک چنین تعصبی بر ذهن و روح و قلم و دل یک جمعی حاکم باشد.» (بیانات در دیدار شاعران – ۹۱/۵/۱۴)

■ **چهارم: اهتمام به رونق انجمن‌های ادبی**

انجمن‌های ادبی، نهادهایی مردمی و غیرانتفاعی هستند که می‌توانند نقش مهم و مؤثری در تربیت شاعران و ادیبان جوان ایفا کنند؛ توصیه رهبر انقلاب به اهالی شعر و ادب این است که برای تشکیل چنین انجمن‌هایی، منتظر حمایت مسئولان نمانند و شخصاً برای ادای این وظیفه ملی اقدام کنند: «من چند سال پیش توی همین جلسه شب نیمه‌ماه رمضان گفتم و اصرار کردم که انجمن ادبی درست کنید. خبر نشدم که مثلاً یک عدد قابل توجهی انجمن ادبی درست شده باشد. خوب، می‌پرسم چرا؟ می‌گویند پشتیبانی نکردند. گأته انتظار دارند که حالا حوزه هنری و وزارت ارشاد و دستگاه‌های دولتی بایند پشتیبانی کنند تا انجمن ادبی درست شود. تشکیل انجمن ادبی که این‌جوری نیست. انجمن ادبی یعنی یک پنج نفر،

و تأثیر ذاتی خود را بگذارد، همان نکته‌ای است که آیت‌ا... خامنه‌ای مدنظر قرار داده و نسبت به آن دغدغه دارند. ایشان خطاب به رئیس رسانه ملی می‌نویسند: «زبان صدا و سیما باید فارسی درست و به راستی زبان معیار باشد. غلط‌گویی و غلط‌خوانی یکسره و سا و پرو و صدا و سیما آموزنده زبان شیرین و رسا و پُر توان فارسی باشد.» (حکم انتصاب آقای لاریجانی به عنوان رئیس صدا و سیما – ۷۴/۱۱/۷۲)
با این حال، این طرح مسئله‌ها بدون ارائه راهکار نبوده‌است. در صدا ساعت سخنرانی معظم‌له، نکته‌های پرشماری می‌توان یافت که هر کدام راهکار و راهبردی اساسی برای رفع این دغدغه‌هاست. آیت‌ا... خامنه‌ای زبان فارسی را نماد ملیت ایرانی می‌دانند؛ شاخصی که می‌تواند باعث جلوه بیشتر ایرانیان در جهان باشد. شاید بیانات معظم‌له در دیدار اعضای هیئت دولت، به تاریخ ششم شهریور ۱۳۹۰، بتواند نوع نگاه ایشان را به مقوله زبان و ادب فارسی بهتر نشان دهد: «توصیه من این است که در زمینه‌علاقه به ایران، علاقه به کشور و گرایش به ایران، چند نکته را توجه داشته باشید. یکی این که مهم‌ترین بخش مربوط به کشور، زبان و ادبیات است. علاقه به ایران، این جوری تحقق پیدا می‌کند. ما در کشور زبان‌های مختلفی داریم؛ اما زبان ملی، فارسی است. آن کسانی که زبان‌های مختلف دارند، خودشان جزو مروجین درجه یک زبان فارسی هستند. بهترین مقالات را در زمینه زبان فارسی، تُرک‌زبان‌ها نوشتند؛ این‌را من از روی اطلاع دارم عرض می‌کنم... بنا بر این نباید تصور شود که زبان فارسی نماد ملیت ایران نیست؛ چرا، هست. روی این موضوع تکیه شود.»
امروز، پاسداری از زبان و ادبیات فارسی، برای همه ما، یک دغدغه ملی است، دغدغه‌ای که در بیانات رهبر انقلاب بازتاب گسترده‌ای دارد و برای رفع آن راهکارهایی ارائه شده که برخی از آن‌ها از این قرار است:

ده نفر شاعر روی همان انگیزه‌های شعری دور هم جمع شوند، برای همدیگر شعر بخوانند، برای هم شعر بگویند؛ تدریجاً کُسان دیگری اگر خواستند، به این‌ها ملحق شوند؛ نخواستند هم ملحق نشوند؛ این می‌شود یک انجمن ادبی، این می‌شود پرورشگاه، این یک مرکز گلخانه‌ای می‌شود برای پرورش این نهال و این گل؛ این لازم است. این که دیگر احتیاج به این ندارد که حالا فلان دستگاه‌ها کمک کنند.» (بیانات در دیدار شاعران – ۸۷/۶/۲۵)

■ **پنجم: جدی گرفتن ادبیات کودک و نوجوان**

ساخترهای زبانی در دوران کودکی و نوجوانی افراد شکل می‌گیرد؛ اگر فرزندان ماتوانایی درست صحبت کردن به زبان فارسی و انتقال مفاهیم در قالب شعر و نثر آن را در دهه نخست زندگی خود فراگیرند، در آینده نخواهند توانست پاسداران خوبی برای این نماد ملیت ایرانی باشند: «شعر کودک و کتاب کودک و نوجوان از جمله بخش‌های مهمی است که امروز مورد توجه است. شعری که می‌توانایی دارند، زبان رسایی دارند، باید مفاهیم حکمت‌آمیز را، یعنی حکمت اسلامی و ایرانی را در شعرهای فارسی بگنجانند. استعداد‌های جوان باید پرورش پیدا کند. ما در بین جوان‌ها استعداد زیاد داریم و جوان‌ها هم راه‌آوردی می‌توانند حقایق را بیازینند و این حقایق را در بیان خودشان و در شعر خودشان منعکس کنند.» (بیانات در دیدار شاعران – ۹۲/۵/۱)

■ **ششم: دقت در واژه‌سازی**

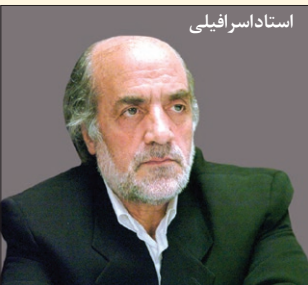
واژه‌سازی فرایندی پیچیده دارد؛ این که کلمه‌ای تازه از زبانی دیگر به زبان فارسی راه‌یابد و فرهنگستان و اهالی فن بخواهند معادلی برایش خلق کنند، نیازمند توجه به این مقوله‌است که زبان فارسی، خود به عنوان زبان علمی بخشی از تاریخ منطقه خاورمیانه و حتی شرق آسیا، این ظرفیت را دارد که از پس مفاهیم جدید بر بیاید و اهل فن را ناچار به ترجمه تحت‌اللفظی نکند. رهبر انقلاب در بیاناتشان، بارها این موضوع را مورد تأکید قرار دادند که برای حفظ اصالت زبان فارسی، باید به ظرفیت‌های آن، به‌ویژه در عرصه واژه‌سازی تکیه کرد: «آقایان می‌نشینند کلمات فرنگی را تبدیل می‌کنند به ترجمه تحت‌اللفظی فارسی، همان‌ها را دمداد با افتخار به کار می‌برند؛ نه، ما خودمان زبان داریم، واژه‌سازی داریم.» (بیانات در دیدار بسیجیان – ۹۵/۹/۳)
ایشان در جایی دیگر، با ذکر مثال بر این مسئله تأکید می‌کنند: «من اصرار دارم این کلمه «اتاق فکر» را که فرنگی‌ها می‌گویند به کار نبرم. اتاق فکر یک تعبیر فرنگی است... «هیئت‌های اندیشور» از «اتاق فکر» خیلی گویاتر هم هست.» (بیانات در دیدار بسیجیان – ۹۵/۹/۳)

ادب و هنر

امیدواری و تعهد

ارمغان انقلاب اسلامی برای ادب فارسی

بررسی تحولات ادبیات فارسی پس از انقلاب اسلامی در گفت‌وگوی خراسان با استاد حسین اسرافیلی، شاعر پیش‌کسوت انقلاب و دکتر محمد حسن مقبیه، استاد دانشگاه امام صادق (ع)

استاد اسرافیلی

دکتر مقبیه

۱۱ الهه آرانیان – چهل و سه سال از پیروزی انقلاب اسلامی ایران می‌گذرد؛ رویدادی که بر جنبه‌های مختلف زندگی مردم ایران از جمله فرهنگ و ادبیات تأثیر گذاشت. یکی از مهم‌ترین آثار انقلاب اسلامی بر فرهنگ، پاسداری از زبان فارسی، این میراث گران‌بهاست. در طول سال‌هایی که از انقلاب اسلامی می‌گذرد، ادبیات فارسی تحولات فراوانی را به خود دیده و شاعران و نویسندگان بزرگی از جمله حمید سبزواری، قیصر امین‌پور، سید حسن حسینی، نصرا... مردانی، سید مهدی شجاعی، امیرحسین فردی و... را به اهالی این حوزه معرفی کرده‌است. با دکتر محمدحسن مقبیه، استاد ادبیات فارسی و استاد حسین اسرافیلی، شاعر پیش‌کسوت انقلاب درباره خدمات انقلاب اسلامی به شعر و نثر فارسی گفت‌وگو کرده‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

■ **تحول شعر و داستان پس از انقلاب**

دکتر مقبیه، استاد ادبیات فارسی دانشگاه امام صادق (ع)، تحولات سیاسی و اجتماعی را بر تاریخ ادبیات مؤثر می‌داند و معتقد است این که در دوره‌ای سبک خراسانی بر ادبیات غالب است، در دوره‌ای سبک عربی و در دوره‌ای دیگر سبک هندی، نشان از تأثیر تحولات اجتماعی و سیاسی در طول تاریخ دارد. این پژوهشگر ادبیات، انقلاب اسلامی ایران را هم یکی از پدیده‌های تأثیرگذار بر ادبیات فارسی می‌داند و می‌گوید: «پس از انقلاب اسلامی در زمینه شعر حداقل چند موضوع و گونه جدید ادبی به وجود آمد. انقلاب اسلامی شعر نثر نیمایی را دچار تحول کرد که پیش از انقلاب به‌ویژه در محتوا، به سستی کشیده شده بود. دومین موضوع که در حوزه شعر متحول شد، شعر آیینی است که پیش از انقلاب بسیار پرانکده و ضعیف بود. سومین موضوع، شعر پایداری و مقاومت است که به‌ویژه در دوران دفاع مقدس و پس از آن به رشد قابل توجهی دست یافت. در زمینه نثر، شاخه‌هایی مانند داستان انقلاب، خاطره‌نویسی و خودزندگی‌نامه‌نویسی به وجود آمد. به‌ویژه در زمینه ادبیات انقلاب و دفاع مقدس بسیار گسترده شد. به طور کلی انقلاب اسلامی در ادبیات چه در شاخه شعر و چه نثر تحولات بزرگی را به وجود آورد.»

■ **بازگشت روح رمیده تعهد به شعر**
حسین اسرافیلی، شاعر پیش‌کسوت ادبیات انقلاب و دفاع مقدس درباره تحولات ادبیات فارسی پس از انقلاب اسلامی معتقدست که پیش از انقلاب، تعدادی از شاعران و نویسندگان به دلیل تنگناها و سختگیری‌های ساواک «شعر برای شعر» را برای خویشاوندان خود نوشتند. تا جایی که شعر از معنویت و آزادی‌خواهی تهی شد. او می‌گوید: «در این وضعیت، موضوعاتی مورد توجه شاعران قرار گرفت که عمدتاً عاشقانه‌های سطحی و زمینی بودند و هوس‌هایی را به نام عشق مطرح کردند. انقلاب اسلامی خوشبختانه باعث شد روح رمیده تعهد و معنویت، مجدداً به پازل شعر برگردد. انقلاب معنویت و تعهد اجتماعی را که شاعران بزرگ ما از جمله نظامی و خواجوی کرمانی به آن اشاره کرده‌اند، به شعر برگرداند. زنده‌یاد شهیار که این‌روزها از او زیاد نام برده می‌شود، در یکی از مصاحبه‌هایش می‌گوید که شعر نوعی الهام به شاعر است و اگر چنین نبود من هر روز یک حیدربابا می‌سرودم، ولی نشد و حیدربابا یکی است. شعر پیوندش با معنویت و آفرینش است. نمی‌شود در شعر به هوس پیرداخیم. محافل تبلیغ می‌شود و جوان‌هایی را به این سمت سوق می‌دهند. شعر باید وسیله‌ای باشد برای بیان اخلاق. تعهد یعنی پرداختن به موضوعات ارجمند و آرمان‌ها و اخلاق بزرگ انسانی و دینی.»

■ **تفاوت محتوای ادبیات دوران قبل و بعد از پیروزی انقلاب**

دکتر مقبیه در ادامه، پنج تفاوت عمده محتوایی ادبی پیش از انقلاب و دوران پس از انقلاب را برشمرد: «اول این که ارزش‌های اسلامی در ادبیات پس از انقلاب، بسیار پررنگ‌تر از ادبیات قبل از انقلاب است. در این دوران مفاهیمی مانند توجه به وحدت، زندگی اجتماعی، اخلاص، فداکاری و شجاعت به ادبیات راه یافت. دومین تفاوت، روح آرمان‌گرایانه و دمدین امیدواری در مردم است. ادبیات قبل از انقلاب، ادبیات یأس‌آور بود و ادبیات دوران انقلاب، امیدواری را به‌ویژه در جوان‌ها دمید. سومین تفاوت، در مردمی بودن ادبیات بعد از انقلاب است. ادبیات بعد از انقلاب متعلق به یک گروه و طبقه خاص نیست و از آرمان‌ها و دردهای مردم می‌گوید. چهارمین تفاوت این است که ادبیات

نخست: فارسی، همیشه، همه‌جا، هم‌وقت

یکی از مشکلات فرهنگی امروز جامعه ما، علاقه مفرط برخی از مردم به بیان واژگان فرنگی و استفاده از آن‌ها در کلام، تبلیغات و مانند این‌هاست. مسئله‌ای که بایدان را نوعی هجمه اساسی به زبان فارسی بدانیم. امروزه بسیاری از موسسات تجاری، برای تبلیغات خود از حروف لاتین و واژه‌های غیرفارسی استفاده می‌کنند. اعتراض رهبر انقلاب به این رویکرد اشتباه و ضدملی، در بسیاری از بیاناتشان به چشم می‌خورد: «ما در کانون زبان فارسی، داریم زبان فارسی را فراموش می‌کنیم؛ برای تحکیم آن، برای تعمیق آن، برای گسترش آن، برای جلوگیری از دخیل‌های خارجی هیچ اقدامی نمی‌کنیم. یواش یواش [در] تعبیرات ما یک حرف‌هایی می‌زنند – هر روزی هم که می‌گذرد یک چیز جدیدی می‌آید – ما هم تشنگه‌ایم... اسم فارسی را با خط لاتین می‌نویسند! خب چرا؟ چه کسی می‌خواهد این استفاده کند؟ آن کسانی که زبانش فارسی است یا آن کسی که زبانش خارجی است؟ اسم فارسی با حروف لاتین! یا اسم‌های فرنگی روی محصولات تولید شده داخل ایران که برای من عکس‌هایش را و تصویرهایش را فرستادند! خب چه داعی داریم ما این کار را بکنیم؟ بله، یک وقت شما یک محصول صادراتی دارید، آن‌جا در کنار زبان فارسی – فارسی هم باید باشد البته؛ هرگز نیابستی از روی محصولات ما زبان فارسی برداشته بشود – البته زبان خارجی هم به آن کشورهایی که خواهید رفت، اگر زبان دیگری دارند، نوشته بشود، اما محصولی در داخل تولید می‌شود، در داخل مصرف می‌شود، چه لزومی دارد؟ روی کیف بچه‌های دبستانی چه لزومی دارد که یک تعبیر فرنگی نوشته بشود؟ روی اسباب بازی‌ها همین جور؛ من واقعا حیرت می‌کنم.» (بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی – ۹۲/۹/۱۹)

دوم: نگاه جهانی به زبان فارسی

دور نیست زمانی که زبان فارسی، از قسطنطنیه تا دهل، زبان علمی و ادبی محسوب می‌شد؛ طرح

اطلاعیه تبلیغ فروش و خدمات پس از فروش			
به اطلاع مشتریان محترم می‌رساندیم که استناد اطلاعاتی کمسیون اعطاء و لغو گروه صنعتی ایران خودرو در سال ۱۴۰۰ نمایندگی اعلام شده؛ امتیاز فروش و خدمات پس از فروش آن تبلیغ شده است و هرگونه فعالیت این مرکز به عنوان نمایندگی ایران خودرو یا شرکت‌های وابسته نامعتبر اعلامیه جدید غیرقانونی و غیرمجاز است.			
ردیف	کد نمایندگی	شهر	نام نماینده
۱	۲۴۰۰	مشهد	احمد باقر باقریان
گروه صنعتی ایران خودرو			
www.iraxco.ir			